

Med kikare och kaffetermos

Grundkurs i fågelskådning

Brantevik 9–11 maj 2021

Deltagare

Birgitta Karlsson, Abbekås
Eva Gunnäs, Djurhamn
Martin Gunnäs, Djurhamn
Tomas Wetterberg, Hallsberg
Kristina Schön, Södertälje
Bengt Johansson, Löddeköpinge
Annika Malmström, Lund
Totte Malmström, Lund

Kursledare

Magnus Ullman, Brantevik

Söndag 9 maj 2021

Samling och incheckning på STF Råkulle vandrarhem i Brantevik kl 1600, innan vi går en inledande promenad på Grönet söder om Brantevik.

Fåglar eller inte, vi börjar med att konstatera vilken osannolik tur vi har med vädret: soligt och varmt efter en lång "vår" med nordanvindar, isande kyla och fågeltomma marker.

Vi konstaterar att det är gott om hämpling, lövsångare och gransångare, dessutom en sjungande järnsparv.

Om man skådar är det viktigt att man inte bara går och slötittar och snackar hela tiden utan att man är fokuserad, spanar än till höger, än till vänster och är observant på allt som rör sig (även om kursledaren kanske snackar väl mycket just idag).

Från första stund begåvas vi med det härligaste försommarväder. Grönet, 9 maj. (Magnus Ullman)

Vi fördjupar oss i uppdelningen mellan å ena sidan insektsätare (som löv-, gran- och ärtsångare) som är nattsträckare, långflyttare, ensamlevande och å andra sidan fröätare (som hämpling) som är dagsträckare, kortflyttare och flocklevande. Olika vädersituationer kan underflyttningstiden föra med sig många nattsträckande insektsätare men inga dagflyttande fröätare – och vise versa.

Hur bedömer man hur stor en rödstjärt på marken är eller en förbiflygande havssula ute över havet? Gruppen gissar ganska bra beträffande havssulans storlek (med en total längd på 80–90 cm och ett vingspann på 1,8 m). Men det grundar sig nog mest på att man vet hur stor en havssula är och utifrån kunskapen om vingspannet hos den något mindre ormvråken. Hur som helst – gruppen hamnade rätt.

Havssula sträckande mot söder, Grönet, 9 maj. En pulshöjare på Österlen. (Magnus Ullman)

Sulan passerar lugnt och stilla mot söder en bit ut fullständigt ovetande om våra funderingar.

Vi spekulerar också kring frågan varför ett gäng gräsandhannar ligger ensamma ute i vattnet – överskott på hannar? Nja, vi gissar på att honorna ligger någonstans gömda och ruvar.

Mycket god middag kl 19 med lokal senapsmarinerad kyckling med ugnstrostade potatisar, men pekannötterna på kladdkakan till efterrätt var inte lokalodlade. Gott ändå.

Vi hinner även en liten presentationsrunda.

Måndag 10 maj 2021

Frukost kl 0700 och avgång kl 0800. Men innan vi går iväg reder vi ut att pingviner och skarvar inte är varandras närmaste släktingar och att storkfåglar i systematiken placerar sig mellan dessa båda ordningar. Inte fel att hålla reda på en sådan sak (överkurs skulle somliga hävda)!

Strålände solsken och underbart väder hela dagen. Vi ställer våra steg mot Fruktträdgården – under det att vi tillämpar devisen ”Det finns transportsträckor – men också då spanar och lyssnar man uppmärksam”.

Att spana och lyssna aktivt är A och O för all skådning. Fruktträdgården, 10 maj. (Magnus Ullman)

Uppenbarligen har det anlänt mycket fågel under natten för rödstjärt, lövsångare och gransångare sjunger överallt. Här och var hoppar också någon ärtsångare och vi hör flera nyanlända näktergal.

Idag funderar vi lite över lämplig skådarstrategi och konstaterar att man bör ligga steget före fåglarna, det vill säga man spanar ut något ställe som ser bra ut för rastande fågel, exempelvis en lägg plats eller ett solbelyst skogsbryn. Även om man inte ser någon fågel kan man räkna ut att detta är lämplig miljö för en rastande fågel, så därför kan det löna sig att bli stående en god stund och spana. Även, som sagt, om man inte såg någon fågel när man anlände.

Vi hör sjungande järnsparv även denna dag, men noterar att det i Frukträdgården inte finns så värst många arter idag, men däremot väldigt många individer. Var är t.ex. den förväntade svartvita flugsnappare?

Mycket gott om rödstjärt överallt idag, många har anlänt under natten. Grönet, 10 maj. (Magnus Ullman)

Vi tränar också lite på att för de andra beskriva var en fågel sitter och konstaterar att fåglar är färskvara; om någon ropar ut en spännande fågel duger det inte att stå och beundra en grönfink, utan då får man omedelbart försöka få syn på dyrgripen, för rätt vad det är så har den försvunnit och syns aldrig mer. Därefter kan man beundra grönfinkar och annat.

Lunch kl 1200, ungersk gulyás enligt mamma Ilonas recept (vandrarhemsvärdinnan Sussis mamma alltså) och en smärre siesta. Avmarsch 1330, då vi lämnar fåglarnas värld och tittar närmare på ett av de bihotell för humlepälsbi som hänger här och var på väggar i Brantevik. Det är varmt mot den sydvända väggen och vi ser ett antal steklar varav några kanske är just humlepälsbin.

Vi fortsätter till parkeringen vid Vejakåsen och påminner oss om vilket fantastiskt sjöfågelsträck som passerar här på hösten. Idag får vi dock nöja oss med en eller annan skrattnås.

Ystads Allehanda har bett att få komma och intervjua oss om hur det är att gå fågelkurs, så vi ägnar oss åt tidningens journalist + fotograf en stund.

Vi blir intervjuade av *Ystads Allehanda* (längst t.v.) om hur det är att gå fågelkurs. (Sussi Hoffmann)

Men vi diskuterar också varför det är så lätt att lura sig på en (ensam) fågels storlek, och varför det därför är tryggare att göra sig bekant med fåglarnas byggnad, så att man inte blir beroende av en korrekt storleksbedömning.

Några alfåglar som ligger en liten bit ut visar sig inte självklart enkla att identifiera.

Tack vare foto kan vi se att denna röda glada är ettårig (kläckt 2020), vilket förklarar varför den redan hunnit så långt i ruggningen. Även ett dåligt foto är bra! Grönet, 10 maj. (Magnus Ullman)

Vi har också konstaterat att fåglars miljö är viktig – de flesta arter har sina bestämda biotoper där de vistas, och miljön kan vara en viktig hjälp till korrekt artbestämning. Ett par gulärlor som födosöker på några bara klippor påminner oss om att man ändå måste vara öppen för att fåglar inte alltid följer regelboken.

Vi laddar för en fika på Råkulle's innergård. Rödstart sjunger. (Magnus Ullman)

Klockan har närmast sig 1545 innan vi är på plats inne på Råkulle's innergård för en eftermiddagsfika. Rödstartar sjunger överallt runt omkring oss och mängder av lövsångare födosöker i träden inne på gården.

Vi blir sittande kvar i solgasset ett par timmar och avhandlar både det ena och det andra med fågelanknytning. Vi återkommer till några viktiga begrepp som biotop och skillnader insektsätare/fröätare. Men av någon anledning (ingen minns längre hur) halkar vi in på Skånes Ornitologiska Förenings storkprojekt och därefter på Jägareförbundets fjällgåsprojekt – sådant kan man prata om hur länge som helst, och det gör vi nästan också.

Men vi återknyter även till morgonens fråga om pingviner och skarvar och reder ut några begrepp från systematikens värld: klass, ordning, familj och släkte.

Ännu en suveränt god middag kl 1900, idag: vegetarisk lasagne med coleslow, färskoströra och hembakt bröd. Tiramisu med rabarber och jordgubbar som pricken över i.

Tisdag 11 maj 2021

Frukost kl 0700 och avmarsch kl 0800. Idag går vi norrut längs stranden och stannar till på Bäckudden, där vi konstaterar att det är rätt fågeltomt. Dock sträcker en ärla mot norr med ett låte som citronärla eller svarthuvad gulärla (en ras av vår vanliga gulärla). Tyvärr motljus och fågeln framträder bara som en siluett och får förbli obestämd.

Vid Norra hamnen ligger några gravänder. Vi stannar en stund och spanar norrut längs Sandviks långa sandstrand, vilket ger oss tillfälle att reda ut skillnader mellan gråtrut och fiskmåås.

Tubspaning längs Sandvik. Skrattmåsflockar sträcker mot norr. (Magnus Ullman)

Vi funderar också över varför gråtruten (och fiskmåsen också för den delen) har mörkstrekat huvud i vinterdräkt och helvitt i sommardräkt. Hemligheten ligger förmodligen i att det svarta melaninet fungerar som skydd mot slitage under vinterstormarna. Varför skrattmåsen istället går från mörkt huvud i häckningsdräkt till nästan helvitt i vinterdräkt kan vi inte göra mycket åt; det får man bara acceptera.

Vår första törnsångare för året sjunger en strof i sångflykt och våra första tornseglare sträcker norrut.

Gransångarens sång känner vi igen vid det här laget. Pantaregatan, 11 maj. (Magnus Ullman)

Vi går tillbaka söderut genom byn och konstaterar att den väldiga mängd med sångare och rödstjärtar vi upplevde dagen innan nu dragit vidare.

Innan lunch kopplar vi upp oss på nätet och tittar närmare på hur Artportalen fungerar – både att vi kan se vår havssula från i förrgår upplagd på nätet och att vi kan se några rapporter från Ystads kommun som ger oss möjlighet att diskutera om det rört sig om samma fågel som den vi såg.

Vi lär oss också hur man rapporterar på Artportalen och hur man lägger upp en fågelbild i anslutning till sin rapport. De flesta är nog ense om att det är lättare att rapportera på Artportalen än att rosta en skiva bröd.

Avslutande lunch kl 1200, indisk linsoppa på röda linser och ugnsrostad blomkål. Till det lite avrundande snack.

Tack för oss och – inte minst – tack för fantastiskt väder denna (före 9 maj) eländiga vår.

De fåglar vi observerade

1. Grågås
2. Knölsvan
3. Gravand
4. Gräsand
5. Alfågel
6. Storskrake
7. Småskrake
8. Tornseglare
9. Gök
10. Ringduva
11. Strandskata
12. Skrattmå
13. Fiskmå
14. Havstrut
15. Gråtrut
16. Kentsk tärna
17. Havssula
18. Storskarv
19. Röd glada
20. Ormvråk
21. Tornfalk
22. Skata
23. Kaja
24. Råka
25. Kråka
26. Blåmes
27. Talgoxe
28. Sånglärka
29. Backsvala
30. Ladusvala
31. Hussvala
32. Lövsångare
33. Gransångare
34. Svarthätta
35. Ärtsångare
36. Törnsångare
37. Gärdsmyg

38. Stare
39. Koltrast
40. Näktergal
41. Rödstjärt
42. Stenskvätta
43. Gråsparv
44. Pilfink
45. Järnsparv
46. Gulärla
47. Sädesärla
48. Bofink
49. Grönfink
50. Hämpling
51. Steglits
52. Gulsparv